

Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

*Οι φραγμοί του παραδοσιακού συστήματος
και η διάσπασή τους από την Ανοικτή και εξ
Αποστάσεως Εκπαίδευση*

Θανάσης Βασιλόγιαννης

Αθήνα, 2007

Θανάσης Βασιλόγιαννης

Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

*Οι φραγμοί του παραδοσιακού συστήματος και η διάσπασή τους
από την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*

Smashwords Edition, Σημειώσεις Άδειας

Αυτό το eBook παρέχεται δωρεάν, αλλά παραμένει στην πνευματική ιδιοκτησία του συγγραφέα. Μπορεί να αναπαραχθεί, να αντιγραφεί και να διανεμηθεί για μη εμπορικούς σκοπούς, εφόσον παραμένει στην ολοκληρωμένη αρχική μορφή του.

© Θανάσης Βασιλόγιαννης

Αθήνα, 2007

avasi@sch.gr

Εισαγωγή

Η μετάβαση ενός ατόμου, από τη δευτεροβάθμια στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αποτελεί μια κρίσιμη φάση στην εξελικτική του πορεία. Κι αυτό, γιατί πολύ συχνά προδιαγράφεται η κοινωνική και οικονομική του επιτυχία. Όμως και η οικονομία της χώρας μας επηρεάζεται απ' αυτή τη διαδικασία, καθώς αποτελεί μηχανισμό ελέγχου παραγωγής του υψηλά εκπαιδευμένου ανθρώπινου δυναμικού. Δεν μπορούμε βέβαια να παραβλέψουμε το γεγονός πως τελικά επηρεάζεται η ίδια η κοινωνία μας, που με τη σειρά της διαμορφώνει το εκπαιδευτικό μας σύστημα. Έτσι αναπτύσσεται μια σχέση, όπου από τη μια πλευρά υπάρχει ισχυρή επιθυμία για τριτοβάθμια εκπαίδευση κι από την άλλη μένει ανικανοποίητη λόγω των περιορισμών που ορίζονται κατά καιρούς. Δημιουργείται λοιπόν η ανάγκη της ανοικτής εκπαίδευσης, όπου θα καλύψει τα ενδιαφέροντα και τις προσδοκίες όλων εκείνων, που για διάφορους λόγους δεν είχαν την εκπαίδευση που ήθελαν.

Στο κείμενο που ακολουθεί, θα δείξουμε τους περιορισμούς της παραδοσιακής εκπαίδευσης, το πλαίσιο δημιουργίας ευέλικτων εναλλακτικών μορφών εκπαίδευσης και τον τρόπο που η ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση καλύπτει τις σύγχρονες ανάγκες που δημιουργούνται.

Το παραδοσιακό σύστημα εκπαίδευσης

Το τυπικό τριτοβάθμιο σύστημα εκπαίδευσης στη χώρα μας εμφανίζει μια σειρά από χαρακτηριστικά και δυσλειτουργίες που το καθιστούν απρόσιτο σ' ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού. Οι κυριότεροι περιορισμοί που θέτει είναι οι παρακάτω:

Εισαγωγικές εξετάσεις

Τις τελευταίες δεκαετίες η φράση “εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση” είναι απόλυτα συνυφασμένη με τις εισαγωγικές εξετάσεις. Κάθε Σχολή και κάθε Τμήμα παρέχουν τη δυνατότητα

σε συγκεκριμένο αριθμό ατόμων να φοιτήσουν σ' αυτές. Οι επιλογές μάλιστα των υποψηφίων, έχουν σχέση και με την εκπαίδευση που είχαν στο δευτεροβάθμιο επίπεδο. Μάλιστα μέχρι πρόσφατα οι υποψήφιοι πρώτα επέλεγαν τις προτιμήσεις τους σε ομάδες (δέσμες - τμήματα σχολών) και μετά έδιναν εξετάσεις! Παρόλο που σήμερα ισχύει το αντίστροφο -αρχικά δίνουν εξετάσεις και ανάλογα με την επίδοσή τους επιλέγουν τα τμήματα που πιθανολογούν πως μπορεί να έχουν πρόσβαση- οι εισαγωγικές εξετάσεις αποτελούν το κυρίαρχο μέσο πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Έτσι ο υποψήφιος καλείται να αποδείξει πριν καν εισαχθεί, πως μπορεί να παρακολουθήσει τα μαθήματα ενός τμήματος, που τις περισσότερες φορές δεν γνωρίζει ποιο είναι κι αν αυτό καλύπτει τις προσδοκίες του.

Μονόδρομη κατεύθυνση σπουδών

Τι γίνεται όμως όταν ένας υποψήφιος επιλεγεί σε μια σχολή και αργότερα συνειδητοποιήσει πως δεν καλύπτει τις ανάγκες του; Δυστυχώς οι επιλογές του είναι μόνο δύο: να διακόψει τις σπουδές του και να μείνει η μόρφωσή του ανεκπλήρωτο όνειρο ή να ξαναδώσει εξετάσεις. Η αλλαγή στην κατεύθυνση σπουδών είναι αδύνατη, ακόμα και σ' αυτούς που αρχικά έδειξαν ότι μπορούν να σπουδάσουν με επιτυχία σε τριτοβάθμιο ίδρυμα. Η υιοθέτηση ενός ευέλικτου μοντέλου που επιτρέπει την αναγνώριση των σπουδών που έχουν ήδη επιτευχθεί από το σπουδαστή, αποτελεί μια ανάγκη που δεν έχει ακόμα καλυφθεί από το ισχύον εκπαιδευτικό σύστημα.

Φυσική παρουσία των σπουδαστών

Η οργάνωση των σπουδών και ο κυρίαρχος ρόλος του καθηγητή στο παραδοσιακό σύστημα, δεν επιτρέπουν στους σπουδαστές να απομακρύνονται από την αίθουσα διδασκαλίας. Τις περισσότερες φορές όταν ένας φοιτητής αναγκαστεί να διακόψει τις σπουδές του για μικρό ή μεγάλο χρονικό διάστημα, δυσκολεύεται μετά να πετύχει στις τελικές εξετάσεις του μαθήματος. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα μια μεγάλη μερίδα φοιτητών να εγκαταλείπει τις

σπουδές για οικονομικούς, επαγγελματικούς, κοινωνικούς και οικογενειακούς λόγους.

Περιορισμένο φάσμα ηλικιών

Το τυπικό σύστημα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αποτελεί φυσική συνέχεια της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τόσο σε επίπεδο νοοτροπίας -οργάνωση σπουδών, υποχρεωτικές παρουσίες κλπ - όσο και στο επίπεδο των πρακτικών διδασκαλίας -δια ζώσης διδασκαλία από ένα καθηγητή, συγκεκριμένα βιβλία κλπ -. Απευθύνεται επομένως σε μια σχετικά μικρή ομάδα ηλικιών, που είναι εξοικειωμένη και αποδέχεται ένα τέτοιο σύστημα σπουδών. Όμως η εκπαίδευση ενός ατόμου δεν μπορεί να σταματήσει στην ηλικία των 23 - 25 χρονών. Το έντονα μεταβαλλόμενο κοινωνικό, οικονομικό και εργασιακό περιβάλλον που ζούμε, απαιτεί διαρκή μόρφωση απ' όλα τα μέλη της κοινωνίας για να μην περιθωριοποιηθούν.

Μορφωτικές ανάγκες του πληθυσμού

Οι ανάγκες για μόρφωση που παρουσιάζονται στους ανθρώπους κατά τη διάρκεια της εξελικτικής τους πορείας διαρκώς μεταβάλλονται. Κάποιοι μετά από χρόνια επιθυμούν να εκπαιδευτούν σε αντικείμενα που τους φαίνονται ενδιαφέροντα και θέλουν να ανακαλύψουν νέους ορίζοντες. Άλλοι θέλουν να μετεκπαιδευτούν σε συγκεκριμένα αντικείμενα μέσα στο πλαίσιο των αρχικών σπουδών τους για να εξελιχθούν στην εργασία τους. Για όλους αυτούς το παραδοσιακό σύστημα εκπαίδευσης, δεν δίνει ιδιαίτερη σημασία. Από τους πρώτους ζητά να δώσουν εξετάσεις και να πάρουν ένα πτυχίο, ενώ αυτοί ζητούν απλά μια επιμόρφωση σε ένα ιδιαίτερο πεδίο της επιστήμης. Από τους άλλους συστατικές επιστολές και βαθμό πτυχίου που απέκτησαν πριν πολλά χρόνια.

Η ανάγκη μιας “άλλης” εκπαίδευσης

Η απαγκίστρωση από το μοναδικό μοντέλο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που ίσχυε μέχρι πρόσφατα, φαίνεται πια επιτακτική. Η πρόσβαση στην εκπαίδευση αποτελεί τη βάση για την ενίσχυση της προσωπικότητας του ατόμου σε κοινωνικό και επαγγελματικό επίπεδο. Το συνταγματικό δικαίωμα των πολιτών για ισότιμη και απρόσκοπτη πρόσβαση σ' ένα σύστημα εκπαίδευσης που δίνει ευκαιρίες μόρφωσης σε όλους ανεξαιρέτως, αποκτά όλο και μεγαλύτερη σημασία. Ιδιαίτερα τώρα που η συνεχής και δια βίου εκπαίδευση αποτελεί την αρχή που διέπει και κατευθύνει τις ενέργειες σ' όλο το φάσμα της εκπαίδευσης.

Ο εκσυγχρονισμός της οικονομίας της χώρας μας τις τελευταίες δεκαετίες και η αλλαγή των μεθόδων παραγωγής σε όλους τους τομείς, απαιτεί υψηλότερο επίπεδο μόρφωσης και την ανάγκη διαρκούς επιμόρφωσης - κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού. Πως όμως θα εκπαιδευτεί κάποιος σ' ένα αντικείμενο σε υψηλό επίπεδο, όταν οι περιοριστικοί παράγοντες του τυπικού συστήματος εκπαίδευσης που είδαμε παραπάνω συνεχίζουν να υφίστανται;

- ✓ Μια στρατηγική για την εκπαίδευση που απευθύνεται σε όσο το δυνατό μεγαλύτερο αριθμό εκπαιδευομένων θα πρέπει να έχει ως στόχους:
- ✓ Την εξασφάλιση σε όλους, ίσων ευκαιριών πρόσβασης στη μάθηση για την απόκτηση και ανανέωση των γνώσεων που απαιτούνται για διαρκή συμμετοχή στην κοινωνία της γνώσης.
- ✓ Την ανάπτυξη αποτελεσματικών μεθόδων διδασκαλίας και μάθησης μέσα σ' ένα κατάλληλο περιβάλλον για την εκπαίδευση σε όλη τη διάρκεια και όλο το φάσμα της ζωής.
- ✓ Την παροχή δυνατοτήτων εκπαίδευσης όσο το δυνατό πιο κοντά στον τόπο κύριας κατοικίας του εκπαιδευομένου,

χρησιμοποιώντας όπου κρίνεται σκόπιμο τεχνολογίες πληροφόρησης και επικοινωνιών.

Η ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Δεν είναι λοιπόν τυχαία η ανάπτυξη της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στη χώρα μας. Είναι αποτέλεσμα των ζυμώσεων και ανακατατάξεων που ξεκίνησαν τις τελευταίες δεκαετίες, σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο και της προσκόλλησης του παραδοσιακού εκπαιδευτικού συστήματος σ' ένα πλαίσιο που ελάχιστα διαφοροποιήθηκε. Για να πούμε πως ένα σύστημα εκπαίδευσης είναι ανοικτό, πρέπει να ενισχύει τις εκπαιδευτικές ευκαιρίες -δίνοντας δεύτερη, τρίτη κι ακόμα περισσότερες αν χρειάζεται- γι αυτούς που με οποιοδήποτε τρόπο εξαιρέθηκαν από το παραδοσιακό σύστημα εκπαίδευσης και δεν μπορούν πια να ενταχθούν σ' αυτό. Είναι περισσότερο προσβάσιμο σε όλους τους ανθρώπους, ανεξάρτητα από την κοινωνική ή οικονομική ομάδα που ανήκουν, ανεξάρτητα από την εθνική ή θρησκευτική μειονότητα που ενδεχόμενα είναι μέλη. Ικανοποιεί τις ιδιαίτερες ανάγκες των ατόμων και εκπληρώνει την απαίτηση συνεχόμενης εκπαίδευσης, αναγνωρίζοντας προηγούμενες εμπειρίες μάθησης. Εστιάζει την προσοχή του στον εκπαιδευόμενο και είναι ευέλικτο ώστε να προσαρμόζεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες του.

Για να εφαρμοστούν στην πράξη όσα αναφέραμε προηγουμένως, χρειάζεται μια άλλη μέθοδος που να υπηρετεί αυτές τις αρχές. Και δεν είναι άλλη από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Η καθιέρωση της και στη χώρα μας μπορεί να ανατρέψει μια σειρά δυσλειτουργιών που εμφανίζει το παραδοσιακό σύστημα. Τα κυριότερα χαρακτηριστικά της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, που αναιρούν τις αγκυλώσεις των παραδοσιακών μορφών εκπαίδευσης είναι τα εξής:

Δεν απαιτούνται εισαγωγικές εξετάσεις

Οι εκπαιδευόμενοι έχουν δικαίωμα να επιλέξουν το πρόγραμμα σπουδών που θα παρακολουθήσουν, χωρίς να είναι υποχρεωμένοι να δώσουν εισαγωγικές εξετάσεις. Δεν χρειάζεται να αποδείξουν εκ των προτέρων ότι είναι ικανοί να σπουδάσουν. Αρκεί να κατέχουν δευτεροβάθμιο τίτλο σπουδών και να συμπληρώσουν μια αίτηση εισαγωγής.

Στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, το μοναδικό που εφαρμόζει αποκλειστικά αυτή τη μέθοδο διδασκαλίας σήμερα, οι αιτήσεις εισαγωγής είναι πολλαπλάσιες των προσφερόμενων θέσεων και δυστυχώς η κλήρωση μεταξύ των υποψηφίων οδηγεί σε μερικό περιορισμό της αρχής της ελεύθερης πρόσβασης. Αυτό δείχνει ότι η θεσμοθέτηση ενός τέτοιου ιδρύματος μάλλον άργησε να έρθει. Από την άλλη οι σπουδαστές που εγκαταλείπουν τις σπουδές τους είναι αυξημένος, κάτι που πρέπει να προβληματίσει όσους εμπλέκονται με την πληροφόρηση των υποψηφίων σχετικά με τις διαδικασίες μελέτης, υποβολής εργασιών και εξετάσεων.

Καθιέρωση του αρθρωτού συστήματος

Δεν είναι πλέον το Τμήμα η βασική λειτουργική μονάδα, αλλά η Σχολή, με κύριο συστατικό τη Θεματική Ενότητα. Έτσι υπάρχει μεγαλύτερη ευελιξία εκ μέρους του ιδρύματος να προσφέρει μικρής διάρκειας ολοκληρωμένες σπουδές υψηλού επιπέδου. Οι σπουδαστές από την άλλη έχουν την ευχέρεια να επιλέγουν ακριβώς εκείνα τα θεματικά πεδία - ενότητες που τους ενδιαφέρουν, χτίζοντας ο καθένας ξεχωριστά την προσωπική του μορφωτική φυσιογνωμία. Η μεταφορά διδακτικών μονάδων από ένα πεδίο σε κάποιο άλλο είναι πλέον εφικτή, αναγνωρίζοντας έμπρακτα τις προηγούμενες σπουδές.

Ο εκπαιδευόμενος έχει τον έλεγχο

Φυσική παρουσία του εκπαιδευόμενου σε μια αίθουσα διδασκαλίας, ορισμένη μέρα και ώρα, ένας παράγοντας ιδιαίτερα ανασταλτικός, δεν υφίσταται πλέον ως απαίτηση. Δεν είναι

υποχρεωμένος να συμβαδίζει μ' ένα συγκεκριμένο ρυθμό, που για άλλους είναι ανιαρός και για άλλους εξοντωτικός. Καθένας έχει την ευχέρεια να επιλέξει ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες, τις υποχρεώσεις και τις ανάγκες του τι ακριβώς θα σπουδάσει, πότε θα μελετήσει και ποιο ρυθμό θα ακολουθήσει για να ολοκληρώσει τις σπουδές του.

Η ευελιξία που παρουσιάζει η εξ αποστάσεως εκπαίδευση, δεν μπορεί σε καμιά περίπτωση να εκληφθεί ως ελευθερία του τύπου 'το κάνω αν θέλω και όποτε θέλω'. Οι χρονικοί περιορισμοί που τίθενται ως προς την παράδοση εργασιών και οι προϋποθέσεις συμμετοχής στις εξετάσεις μόνο αυτό δεν δείχνουν. Όμως ο φοιτητής έχει πια τη δυνατότητα να διαβάσει στο σπίτι του, κατά τη διάρκεια ενός ταξιδιού ή όπου αλλού θέλει. Μπορεί να επιλέξει τον τρόπο και το ρυθμό που θα διαβάζει, ανεξάρτητα από τους συμφοιτητές του, ορίζοντας π.χ. ότι για να προχωρήσει στην επόμενη ενότητα πρέπει να έχει ολοκληρώσει την προηγούμενη ή να επιστρέφει κατά καιρούς στα δύσκολα σημεία και να αγνοεί αυτά που γνωρίζει από άλλες εμπειρίες μάθησης.

Απευθύνεται σε όλους

Η ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση, δεν απαιτεί τη φυσική παρουσία του εκπαιδευόμενου, τον αφήνει να επιλέξει ο ίδιος το αντικείμενο σπουδών του και δεν τον υποχρεώνει να λάβει μέρος σε εισαγωγικές εξετάσεις. Έτσι κάθε άτομο ανεξάρτητα από ηλικία και φύλο, με οποιαδήποτε κοινωνική, επαγγελματική και οικονομική κατάσταση, μπορεί να έχει πρόσβαση σε σπουδές που εφαρμόζουν αυτή τη φιλοσοφία και μέθοδο διδασκαλίας.

Μπορούν επομένως να καλυφθούν με επάρκεια οι ανάγκες όλων εκείνων που δεν μπόρεσαν τον κατάλληλο χρόνο να έχουν την εκπαίδευση που ήθελαν, αλλά κι αυτών που οι επαγγελματικές τους υποχρεώσεις και οι προσωπικές τους επιθυμίες αναζητούν νέα αντικείμενα μόρφωσης.

Χρησιμοποιεί ειδικά σχεδιασμένο εκπαιδευτικό υλικό

Δεν εννοούμε μόνο το έντυπο, αν και είναι το κυριότερο, αλλά και οπτικό, ακουστικό και λογισμικό, έτσι που όλα μαζί να αποτελούν ένα “πακέτο μάθησης”. Ο ρόλος του δεν είναι να δώσει μόνο πληροφορίες για το ίδιο το αντικείμενο σπουδών, αλλά να κατευθύνει και να ενθαρρύνει το σπουδαστή στη μελέτη του, να τον βοηθήσει στην αναζήτηση πρόσθετων πληροφοριών και να ελέγξει τις γνώσεις που απέκτησε με ασκήσεις αυτοαξιολόγησης. Κι όλα αυτά γιατί υποκαθιστά τον καθηγητή του τυπικού συστήματος στις περισσότερες λειτουργίες του.

Αυτό βέβαια δεν σημαίνει πως ο καθηγητής αποκόπτεται από τη διαδικασία μάθησης. Μόνο που ο ρόλος του είναι πιο διαφορετικός. Κύρια λειτουργία του είναι να ενθαρρύνει τους σπουδαστές, να τους βοηθήσει σε δύσκολες καταστάσεις και να τους αξιολογήσει. Έτσι καθώς δεν υπάρχει συχνή φυσική επαφή, η επικοινωνία με τα παρεχόμενα τεχνολογικά μέσα (e-mail, τηλέφωνο, επιστολές, κλπ) και κυρίως όποτε ο εκπαιδευόμενος έχει ανάγκη, κρίνεται ουσιαστικό χαρακτηριστικό της μεθόδου.

Σύνοψη

Όπως φάνηκε από την παραπάνω ανάλυση, με την υιοθέτηση του μοντέλου της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, κάθε πολίτης μπορεί πλέον να καλύψει τις όποιες μορφωτικές του ανάγκες. Αυτό όμως δεν μπορεί σε καμιά περίπτωση να ληφθεί ως προτροπή να εφαρμοστεί αυτή η λύση ως πανάκεια. Κάθε νέο σύστημα και μέθοδος πρέπει να καλύπτει τις όποιες αδυναμίες του υφιστάμενου και να έχουν ως κοινό στόχο την κάλυψη των αναγκών και επιθυμιών κάθε ατόμου. Έτσι η κοινωνία μας θα μπορεί να υπερηφανεύεται ότι μπορεί και βελτιώνεται με το πέρασμα του χρόνου.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- ΒΕΡΓΙΔΗΣ Δ., ΛΙΟΝΑΡΑΚΗΣ Α., ΛΥΚΟΥΡΓΙΩΤΗΣ Α., ΜΑΚΡΑΚΗΣ Β., και ΜΑΤΡΑΛΗΣ Χ. (1998, 1999), «Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Θεσμοί και λειτουργίες» Τόμος Α', Πάτρα, ΕΑΠ
- ΜΙΧ. ΚΑΣΣΩΤΑΚΗΣ, Δ. ΠΑΠΑΓΓΕΛΗ-ΒΟΥΛΙΟΥΡΗ (1996), «Η πρόσβαση στην ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση: Ιστορική αναδρομή - προβλήματα - προοπτικές», Αθήνα, Εκδόσεις Γρηγόρη
- PHIL RACE (1999), «Το εγχειρίδιο της ανοικτής εκπαίδευσης», Αθήνα, Εκδόσεις Μεταίχμιο
- Λιοναράκης Α. (2002), «Εξ αποστάσεως και συμβατική εκπαίδευση: συγκλίνουσες ή αποκλίνουσες δυνάμεις;», στη συλλογή «Παράλληλα κείμενα για τη θεματική ενότητα: Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση», Πάτρα, ΕΑΠ
- Λιοναράκης Α. (2001), «Για ποια εξ αποστάσεως εκπαίδευση μιλάμε;» εισήγηση στο 1ο πανελλήνιο συνέδριο στην Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση,
URL:http://www.eap.gr/news/EXAGGELIA_SYNEDRIOU/synedrio/html/sect2/34.htm
- Γκίνου Ε. (2001), «Διακοπή της φοίτησης: ερμηνείες, εκτιμήσεις» εισήγηση στο 1ο πανελλήνιο συνέδριο στην Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση,
URL:http://www.eap.gr/news/EXAGGELIA_SYNEDRIOU/synedrio/html/sect4/58.htm
- Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2000), «Υπόμνημα σχετικά με την εκπαίδευση καθόλη τη διάρκεια της ζωής»,
URL:<http://www.lifelonglearning.gr/pdf/el.pdf>

© Θανάσης Βασιλόγιαννης

avasi@sch.gr

Αθήνα, 2007

ISBN 9781301080946

9 781301 080946 >
